

Απαντήσεις
ΙΣΤΟΡΙΑ ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗΣ
τάξη: Γ'

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ ΘΕΜΑΤΩΝ

ΘΕΜΑ Α1

Εθνικές γαίες: Από τα πολλά προβλήματα που κληροδότησε η οθωμανική κατοχή στο νέο ελληνικό κράτος, ξεχώριζε για την έκταση, τη σημασία και την πολυπλοκότητα του το ζήτημα των «εθνικών γαιών». «Εθνικές γαίες» ήταν οι ακίνητες, κτηματικές ιδιοκτησίες των Οθωμανών στις περιοχές που περιήλθαν στον έλεγχο του ελληνικού κράτους. Η γη αυτή ανήκε είτε στο Οθωμανικό δημόσιο, είτε σε μουσουλμανικά ιδρύματα, είτε σε ιδιώτες, ως ιδιοκτησία ή ως δικαίωμα νομής (εκμετάλλευσης). Οι περιουσίες αυτές περιήλθαν στην κυριότητα του ελληνικού κράτους "επαναστατικώ δικαίω". Για τις ελληνικές επαναστατικές κυβερνήσεις αποτέλεσαν το πρώτο και, ουσιαστικά, το μόνο κρατικό κεφάλαιο κατά τη διάρκεια του πολέμου και γι' αυτό χρησιμοποιήθηκαν ως υποθήκη για τη σύναψη δανείων και ως μέσα εξασφάλισης εσόδων, μέσω της εκποίησης τους. Η έκταση τους μπορεί να υπολογιστεί μόνο κατά προσέγγιση, καθώς το σχετικό με την έγγειο ιδιοκτησία οθωμανικό καθεστώς ήταν περίπλοκο. Υπολογίζεται ότι η έκτασή τους ανερχόταν χονδρικά σε 4.000.000 έως 5.000.000 στρέμματα. (σχολικό βιβλίο, σελ. 23-24)

Ούλεν: Αμερικανική εταιρεία η οποία ανέλαβε το 1925 τη λύση του ζητήματος της ύδρευσης της πρωτεύουσας (καθώς το πολεοδομικό συγκρότημα της Αθήνας ξεπέρασε, με την έλευση των προσφύγων, το 1.000.000 κατοίκους και, φυσικά, δεν μπορούσε πλέον να υδρεύεται με το χρονολογούμενο από τους ρωμαϊκούς χρόνους Αδριάνειο Υδραγωγείο) με την κατασκευή του φράγματος και της τεχνητής λίμνης στο Μαραθώνα. (σχολικό βιβλίο, σελ. 53)

Πανελλήνιον: Συμβουλευτικό όργανο που ιδρύθηκε από τον Καποδίστρια το 1828 και επανδρώθηκε με αντιπροσώπους και των τριών παρατάξεων -γεγονός που αποδεικνύει ότι η ύπαρξη των πρώτων κομμάτων ήταν πλέον δεδομένη- προκειμένου να εξασφαλιστεί εσωτερική ειρήνη. (σχολικό βιβλίο, σελ. 63)

Προσωρινή Κυβέρνησις της Κρήτης: Οργανώθηκε στο Θέρισο, με πρόεδρο τον Ελ.

Βενιζέλο και υπουργούς τους Κ. Φούμη και Κ. Μάνο. Η κυβέρνηση προέβη στην έκδοση γραμματίων για εσωτερικό πατριωτικό δάνειο 100.000 δραχμών, οργάνωσε υπηρεσίες οικονομικών, συγκοινωνιών και διοίκησης, τύπωσε γραμματόσημα και εξέδιδε την εφημερίδα, «Το Θέρισσο». (σχολικό βιβλίο, σελ. 213-214)

ΜΟΝΑΔΕΣ 10

ΘΕΜΑ Α2

1. 9 Δεκεμβρίου 1898
2. 8 Φεβρουαρίου 1899
3. 18 Μαρτίου 1901
4. 10 Μαρτίου 1905
5. 2 Ιουλίου 1905
6. 12 Σεπτεμβρίου 1906
7. 18 Σεπτεμβρίου 1906
8. 24 Σεπτεμβρίου 1908
9. 17 Μαΐου 1910
10. 1η Δεκεμβρίου 1913

ΜΟΝΑΔΕΣ 10

ΘΕΜΑ Β1

Το κόστος των Βαλκανικών πολέμων ήταν σημαντικό, δεν κλόνησε όμως την εθνική οικονομία, όπως συνέβαινε με τις στρατιωτικές κινητοποιήσεις του 19ου αιώνα. Επιπλέον, στην περίπτωση αυτή, η Ελλάδα βγήκε ιδιαίτερα κερδισμένη από τον πόλεμο. Ενσωμάτωσε πλούσιες περιοχές (Ήπειρο, Δυτική και Κεντρική Μακεδονία, Νησιά του Αιγαίου, Κρήτη) και εκατομμύρια νέους κατοίκους. Τα εδάφη της αυξήθηκαν κατά 70% περίπου (από 65.000 σε 108.800 τετρ. χλμ.) και ο πληθυσμός της κατά 80% (από 2.700.000 σε 4.800.000 κατοίκους). Το κυριότερο όμως ήταν οι νέες οικονομικές προοπτικές. Τα νεοαποκτηθέντα εδάφη ήταν ως επί το πλείστον πεδινά και αρδευόμενα, πράγμα που δημιουργούσε άριστες προοπτικές για τη γεωργική παραγωγή. Το κύριο πρόβλημα ήταν η παρουσία ισχυρών μειονοτικών ομάδων στις περιοχές αυτές. Στη σχετικά ομοιογενή Ήπειρο, για παράδειγμα, δίπλα στους 166.000 Έλληνες

υπήρχαν, το 1914, 38.000 μουσουλμάνοι (αλβανικής κυρίως καταγωγής) και μερικές χιλιάδες Εβραίοι. Οπωσδήποτε όμως, η Ελλάδα έγινε υπολογίσιμη πλέον δύναμη και η εμπιστοσύνη που ενέπνεε στις αγορές χρήματος και πιστώσεων αυξήθηκε σημαντικά. Η χώρα ήταν έτοιμη να αφιερωθεί στο δύσκολο έργο της ενσωμάτωσης των νέων περιοχών, όταν ξέσπασε, το καλοκαίρι του 1914, ο Α' Παγκόσμιος πόλεμος. (σχολικό βιβλίο, σελ. 49)

ΜΟΝΑΔΕΣ 15

ΘΕΜΑ Β2

Για την επιλογή των υποψηφίων βουλευτών, δηλαδή για την τοποθέτηση συγκεκριμένων υποψηφίων στο «ψηφοδέλτιο», έπαιζε ρόλο το αν είχαν ένα δικό τους τοπικό κύκλο οπαδών, ο οποίος επηρεαζόταν βεβαίως από πελατειακές σχέσεις και εξυπηρετήσεις.

Το εκλογικό σύστημα δεν επέβαλλε να ψηφίζει κανείς ένα μόνο κόμμα, αλλά έδινε τη δυνατότητα να ψηφίζονται όλοι οι υποψήφιοι θετικά ή αρνητικά. Επίσης, ένας εκλογέας μπορούσε να ψηφίσει θετικά κάποιον υποψήφιο στον οποίο είχε υποχρέωση, παράλληλα όμως μπορούσε να δώσει θετική ψήφο και σε κάποιον άλλο τον οποίο θεωρούσε ικανό. Μολαταύτα, και ιδιαίτερα μετά το 1882, όλο και συχνότερα παρουσιάζεται το φαινόμενο οι εκλογείς να ψηφίζουν με κομματικά κριτήρια και να περιορίζεται η συνήθεια να ψηφίζονται θετικά και πολιτικοί άλλων κομμάτων. Κατά τη δεκαετία του 1890 οι εκλογείς συνήθιζαν να ψηφίζουν πολιτικούς με επιρροή, μόνο εφόσον είχαν δηλώσει με σαφήνεια την κομματική τους τοποθέτηση. Ακόμα και η εκλογή ανεξάρτητων τοπικών προσωπικοτήτων άρχισε να περιορίζεται. Το 1879 π.χ. υπήρχαν στις εκλογές 24 τοπικά ψηφοδέλτια, ενώ το 1885 μόνο 4. Έτσι παρουσιαζόταν και το φαινόμενο να περιλαμβάνονται σε κομματικά ψηφοδέλτια ανεξάρτητοι υποψήφιοι, για να έχουν πιθανότητες επιτυχίας στις εκλογές. Δηλαδή ο ρόλος των κομμάτων ενισχύθηκε, απέκτησαν κύρος στη δημόσια ζωή. (σχολικό βιβλίο σελ. 82-83)

ΜΟΝΑΔΕΣ 15

ΟΜΑΔΑ ΔΕΥΤΕΡΗ

ΘΕΜΑ Γ1

ΠΡΟΤΕΙΝΟΜΕΝΗ ΑΠΑΝΤΗΣΗ:

Οι ηγέτες και οι οπαδοί του αγγλικού κόμματος ξεκινούσαν από τη σκέψη που είχε

ωριμάσει από τις αρχές της δεκαετίας του 1820, ότι ένα ελληνικό κράτος θα μπορούσε να ιδρυθεί και να έχει ασφαλή σύνορα μόνο με την υποστήριξη της Αγγλίας. Όταν μάλιστα θα κατέρρεε η Οθωμανική αυτοκρατορία, θα μπορούσε να διευρύνει τα εδαφικά του όρια. Ο Αλέξανδρος Μαυροκορδάτος, ηγέτης του αγγλικού κόμματος, περίμενε την υποστήριξη της Βρετανίας στις εδαφικές διεκδικήσεις της Ελλάδας, ενώ η Βρετανία έπαιρνε σαφή θέση υπέρ της ακεραιότητας της Οθωμανικής αυτοκρατορίας. Ο Έλληνας πολιτικός πίστευε ότι η προϊούσα διάλυση της Οθωμανικής αυτοκρατορίας θα ανάγκαζε την Αγγλία να επιλέξει τη συμμαχία της Ελλάδας στην περιοχή, ως φραγμό στα επεκτατικά σχέδια της Ρωσίας.

Επιπρόσθετες πληροφορίες αντλούνται από το δευτερογενές παράθεμα του Petropoulos Antony John. Συγκεκριμένα, ήδη από το 1848, σε υπόμνημα του ο Μαυροκορδάτος διατυπώνει το σκεπτικό του αναφορικά με την εξωτερική πολιτική της Ελλάδας, το οποίο αποτελεί, κατά το συγγραφέα «αριστοτεχνικό κατηγορητήριο κατά του ακραίου αλυτρωτισμού» και παρουσίαση με πειστικό τρόπο μετριοπαθών θέσεων. Εκεί, ο Μαυροκορδάτος στέκεται αντίθετος σε κάθε παράτολμη ενέργεια που οξύνει την αντιπαράθεση με την Τουρκία και μπορεί να προκαλέσει αντιδράσεις, δηλαδή στις «σποραδικές συνοριακές επιθέσεις και τις μυστικές εταιρείες», προϊόν «εγωκεντρικών ή παραπλανημένων ανθρώπων», ενέργειες που πρέπει να αντιμετωπιστούν άμεσα. Επιπλέον, το ελληνικό κράτος δεν παρέχει καμιά εγγύηση στους υπόδουλους Έλληνες ότι είναι σε θέση να ξεπεράσει μια κατά πολύ ανώτερη Οθωμανική διοίκηση (“φωτισμένη”), πόσο μάλλον να την υποκαταστήσει και να αναλάβει το ίδιο ηγετικό ρόλο στην ευρύτερη περιοχή. Το αγγλικό κόμμα, λοιπόν, θεωρούσε ότι οι Έλληνες έπρεπε να συγκροτήσουν έναν ισχυρό κρατικό οργανισμό και να αναμένουν τις εξελίξεις στην Οθωμανική αυτοκρατορία. Το πρόγραμμα του Μαυροκορδάτου, σύμφωνα με το παράθεμα, στόχευε στην εσωτερική ανάπτυξη, στο εμπόριο, τις επικοινωνίες και την παιδεία, χωρίς να παραμελεί την πρωταρχική του πολεμική προοπτική (η οποία «παρουσιαζόταν επιδέξια ως συγκεκριμένη»). Στοχεύει στην αύξηση του εμπορίου, στην ανάπτυξη της εμπορικής ναυτιλίας, και σε στρατιωτικό επίπεδο προωθεί την ιδέα της «διακίνησης της πυρίτιδας από εμπόρους». Επιπλέον, αποφεύγει οποιαδήποτε αναφορά σε ατάκτους οπλαρχηγούς, με

έμφαση στην οργάνωση ενός νέου σώματος πυροβολικού. Κατά τον Μαυροκορδάτο ο αλυτρωτισμός πρέπει να αποτελέσει ευθύνη όχι της παραδοσιακής τάξης των στρατιωτικών αλλά της αστικής τάξης, των γραφειοκρατών και των εμπόρων, καθώς, με το αγγλικό κόμμα, συμπαρατάχθηκαν πρόκριτοι, στρατιωτικοί, λόγιοι και έμποροι που είχαν σπουδάσει ή διαμείνει στη Δυτική Ευρώπη, με κύριο χαρακτηριστικό τους τις εθνικιστικές και δημοκρατικές ιδέες.

ΘΕΜΑ Δ1

ΠΡΟΤΕΙΝΟΜΕΝΗ ΑΠΑΝΤΗΣΗ:

Το θετικό και αισιόδοξο κλίμα των δύο πρώτων ετών της λειτουργίας του νέου καθεστώτος άρχισαν να σκιάζουν απειλητικά σύννεφα, τα οποία επρόκειτο να δημιουργήσουν λίγο αργότερα σοβαρή εσωτερική κρίση.

α. Το πιο σημαντικό θέμα ήταν η διαχείριση του εθνικού ζητήματος της ένωσης της Κρήτης με την Ελλάδα. Στο ουσιώδες αυτό ζήτημα παρατηρήθηκε εξαρχής διάσταση απόψεων μεταξύ του Γεωργίου και του Ελευθερίου Βενιζέλου. Ο Γεώργιος πίστευε ότι η λύση του εθνικού ζητήματος θα ωριμάζε με συνεχείς παραστάσεις και υπομνήματα προς τις Μεγάλες Δυνάμεις, ενώ ο Βενιζέλος, βλέποντας τα πράγματα πρακτικότερα και ρεαλιστικότερα, θεωρούσε ότι η λύση έπρεπε να είναι σταδιακή, με βαθμιαίες κατακτήσεις. Ως πρώτη μάλιστα κατάκτηση θεωρούσε την απομάκρυνση των ξένων στρατευμάτων από τις κρητικές πόλεις και την αντικατάστασή τους από ντόπια πολιτοφυλακή, με Έλληνες αξιωματικούς. **Το δευτερογενές παράθεμα του Σβολόπουλου συμπληρώνει την ιστορική αφήγηση. Συγκεκριμένα, αναφέρει ότι οι αντιδράσεις που προκλήθηκαν στην Κρήτη ήταν συνέπεια της αδυναμίας του πρίγκιπα να ικανοποιήσει τις εθνικές προσδοκίες των Κρητών για λύση σε πολιτικό επίπεδο. Ως αποτέλεσμα, συγκροτήθηκε η αντιπολίτευση εναντίον του Πρίγκιπα, η οποία εκδηλώθηκε με διάφορες μορφές, με αποκορύφωμα την πολιτική κρίση το 1901 με την απόλυση του Ελευθερίου Βενιζέλου. Ο Βενιζέλος, επιδιώκοντας μια δράση πιο δυναμική, υποστήριζε ένα καθεστώς αυτονομίας και είχε ήδη καταθέσει τις προτάσεις του από το καλοκαίρι του 1900. Σύμφωνα με αυτές, επειδή ήταν αδύνατον να επιτευχθεί άμεσα η ένωση,**

θα έπρεπε να ληφθούν σταδιακά μέτρα προς αυτή την κατεύθυνση. Όμως, η λειτουργία του καθεστώτος της αρμοστείας με το υφιστάμενο πλαίσιο δεν μπορούσε να προωθήσει την εφαρμογή των μέτρων που θα οδηγούσαν την Κρήτη στο να απαλλαγεί βαθμιαία από τη διεθνή εξάρτηση και προστασία. Έτσι, το νησί θα ήταν έρμαιο στις αποφάσεις των μεγάλων δυνάμεων και στα πολιτικά παιχνίδια που θα παιζόταν πίσω από αυτές. Ο Πρίγκιπας, όμως, δεν έδωσε σημασία και αγνόησε τις προτάσεις του συμβούλου του και έτσι ο Βενιζέλος τις κατέθεσε ξανά δημόσια, στις 7 Μαρτίου του 1901 στο συμβούλιο, σε μια στιγμή που οι Μεγάλες Δυνάμεις είχαν εκφραστεί με θετική διάθεση απέναντι σε οποιαδήποτε εξέλιξη που θα βελτιώνει την κατάσταση στην Κρήτη. Παρόλα αυτά, τα μέλη του συμβουλίου αντιμετώπισαν με «παγερή αμηχανία» το υπόμνημα του Βενιζέλου, το οποίο οδήγησε στη «βίαιη αντίδραση» του Πρίγκιπα.

β. Η διάσταση των απόψεων στο πολιτικό ζήτημα δεν άργησε να λάβει τη μορφή προσωπικής αντιπαράθεσης. Ο Βενιζέλος είχε καταστήσει σαφές ότι δεν αναγνωρίζει στον Πρίγκιπα το δικαίωμα να διαχειρίζεται προσωπικώς το εθνικό ζήτημα της Κρήτης: «Ως ένας εκ των τριακοσίων χιλιάδων Κρητών, δεν σας εκχωρώ το δικαίωμά μου, ώστε μόνος σεις να ρυθμίζετε αυτοβούλως την εθνικήν πολιτικήν του τόπου μου!». Κακοί σύμβουλοι του Γεωργίου διοχέτευαν χαλκευμένα και συκοφαντικά κείμενα στις αθηναϊκές εφημερίδες εναντίον του Ελευθερίου Βενιζέλου, γεγονός που δημιούργησε βαρύ κλίμα διχασμού.

ΜΟΝΑΔΕΣ 25

ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ ΓΕΩΡΓΕΛΗΣ (ΑΚΑΔΗΜΑΙΚΟΣ ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ)